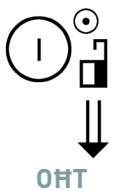

IL-LINGWA TAS-SINJALI MALTJIJA

IL-LINGWI TAS-SINJALI KIENU JITQIESU BĦALA ĠESTI TA' KOMUNIKAZZJONI GĦALL-BŻONNIJET TA' KULJUM, U MHUX BĦALA LINGWI. ILLUM NIRRIKONOXxu LI HUMA LINGWI U JIĠU STUDJATI BIS-SERJETÀ MIL-LINGWISTI. INSIBUHM KULL FEJN HEMM NUMRU TA' PERSUNI B'NUQQAS TA' SMIĠĦ SERJU LI JGĦIXU QRIB XULXIN U JILTAQGHU TA' SPISS. F'DAN L-ARTIKLU L-KUNSILL NAZZJONALI TAL-ILSIEN MALTI, BL-GĦAJNUNA TAL-PROF. MARIE ALEXANDER U DR MARIA GALEA, JAGĦTI ĦARSA MILL-QRIB LEJN IL-LINGWA TAS-SINJALI MALTJIJA (LSM), LI HIJA T-TIELET LINGWA UFFIĈJALI TA' PAJJIŻNA MAL-MALTI U L-INGLIŻ.

INDIPENDENTI MIL-LINGWI MITKELLMA

Il-lingwi tas-sinjali jinftehem indipendentement mil-lingwi mitkellma tal-post. Flok il-lehen jużaw l-idejn u l-movimenti, u għandhom struttura differenti mil-lingwi mitkellma, għalkemm hemm xebh importanti bejniethom. Il-lingwi mitkellma jużaw partijiet żgħar (bħall-ħsejjes) li waħedhom m'għandhomx tifsira imma li meta jingħaqdu f'entità (bħall-kelma) ifissru xi ħaġa partikolari. Jista' jkollok żewġ kelmiet jixxiebhu f'kollox ħlief f'ħoss wiehed, li jtihom tifsira differenti (eż. dar, ċar, mar). Minħabba li mhux marbut ma' tifsira, kull ħoss jista' jerga' jintuża mingħajr limitu. Il-lingwi tas-sinjali flok ħsejjes jużaw il-forom differenti tal-idejn, il-post fejn jitqiegħdu l-idejn, il-pożizzjoni tal-pala tal-id ('il gewwa jew 'il barra, 'il fuq jew 'l isfel), il-movimenti tal-idejn u l-espressjoni tal-wiċċ. Żewġ sinjali jkollhom tifsira differenti meta jkun hemm differenza fil-forma tal-id(ejn) jew fil-moviment tagħhom, kif jiġri f'żewġ kelmiet b'ħoss wiehed differenti.

OHT

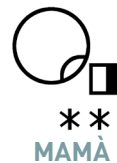

GĦAJJUR

Is-sinjal għal OHT isir b'moviment 'l isfel fuq l-impieher waqt li dak għal GĦAJJUR isir b'daqtejn ħfief fuq il-geddum, kif jidher mill-kitba tas-sinjali.

IS-SINJALI MHUMIEX DEJEM TRASPARENTI U JIFFURMAW GRAMMATIKA DIFFERENTI

Bħalma l-Malti għandu regoli grammatikali differenti mill-Ingliż, hekk ukoll ir-regoli ta' kif jingħaqdu s-sinjali fis-sentenzi f'lingwa tas-sinjali huma differenti mill-grammatika ta' lingwa mitkellma. Lil min ikun qed juża l-lingwa tas-sinjali kultant nifhmuh għax xi sinjali jkunu trasparenti u naqbdhom malajr. Iżda jkun kwazi impossibbli nsewgu konverżazzjoni astratta, teknika jew fuq xi suġġett li m'ahniex midħla tiegħu, mingħajr ma nkunu tghallimna dik il-lingwa tas-sinjali partikolari. Il-lingwi tas-sinjali huma differenti minn xulxin, madankollu fihom affarijiet komuni. Nghidu aħna, jirriflettu l-aspett viżiv permezz tal-forma u l-moviment tal-idejn, u jużaw l-espressjoni tal-wiċċ u l-pożizzjoni.

MAMÀ

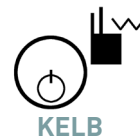

PAPÀ

Is-sinjali għal MAMÀ u għal PAPÀ huma l-istess ħlief fil-forma tal-id.

FENEK

KELB

L-unika differenza bejn is-sinjali għal FENEK u għal KELB hija fil-forma tax-xufftejn.

TIPPROVDI AĊĊESS SHIĦ

Il-komunità *Deaf*¹ Maltija pparteċipat bis-sħiħ fl-iżvilupp tal-LSM. Fl-aħħar 20 sena din il-lingwa bdiet tintuża f'ħafna iktar oqsma, bħall-aħbarijiet, f'konferenzi serji u f'kull livell edukattiv. Bhal kull lingwa naturali, il-LSM tiżviluppa mal-ħtiġijiet ta' min jużaha. Dawk b'nuqqas ta' smiġħ serju saru jieħdu sehem f'ħafna attivitajiet u ma jiddejqux jidħlu f'diskorsi varji bl-għajnuna tal-interpreti f'konferenzi Ewropej. Numru ta' adolexxenti pparteċipaw f'kamp internazzjonali taż-żgħażaġħ fis-Slovakkja bis-saħħa tal-Lingwa tas-Sinjali. Filwaqt li hu importanti li dawn in-nies kollha jifhmu l-Malti u jiktubuh, hija l-LSM li tipprovdilhom aċċess sħiħ u komdu. Il-lingwa mitkellma toffrilhom biss aċċess parzjali.

IL-LINGWI TAS-SINJALI JIFFURMAW FAMILJA TA' LINGWI U MHUMIEX BISS ĠESTI FLOK IL-MITKELLEM

Il-LSM tixbah il-lingwi tas-sinjali l-oħra, bħalma l-lingwi mitkellma jixbhu l-lingwi mitkellma l-oħra tal-istess familja. Għalhekk, jekk tkun taf it-Taljan jista' jkun li tikkomunika ftit ma' min jaf l-Ispanjol. Fil-lingwi tas-sinjali, il-modalità (vizwali-manwali) twassal għal xebh estensiv. Iżda bħalma Taljan ma jifhimx eżatt lil Spanjol f'taħdita politika jew religjuża, hekk ukoll min juża l-LSM mhux se jifhem lil kull min juża lingwa tas-sinjali oħra.

TIRRIFLETTI L-KULTURA MALTIJA

Illum il-lingwi tas-sinjali qed jinfluwenzaw lil xulxin iktar minn qabel minħabba l-mezzi soċjali. Madankollu, il-LSM tirrifletti l-kuntest Malti fil-forma ta' ċerti sinjali. Is-sinjali għal DAR, pereżempju, isir b'id milwija mill-ghekiesi qrib ir-ras u jirrifletti l-forma ta' dar Maltija bil-bejt ċatt, flok triangolari bħalma ssib f'pajjiżi oħra.

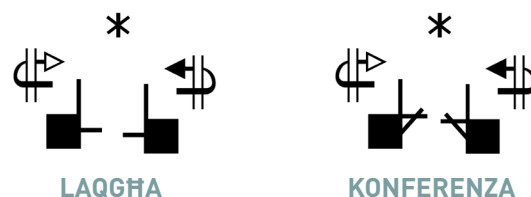
Is-sinjal għal DAR jirrifletti l-bejt ċatt tad-djar Maltin.

Żewġ lingwi f'kuntatt jinfluwenzaw lil xulxin. Hekk ukoll il-lingwa miktuba tinfluwenzaw l-lingwa tas-sinjali tal-istess pajjiż. Ċerti sinjali jsiru bis-sinjal ta' ittra mill-alfabett manwali u jikkorrispondu għall-ittri tal-kelma miktuba.

¹ Il-komunità ssejjah lilha nnifisha 'Deaf' b'ittra kbira, bil-plural 'Deafs', biex tirreferi għal min juża l-lingwa tas-sinjali.

DAWK B'NUQQAS TA' SMIGH SERJU SARU JIEĦDU SEHEM F'ĦAFNA ATTIVITAJIET U MA JIDDEJQUX JIDĦLU F'DISKORSI VARJI BL-GĦAJNUNA TAL-INTERPRETI F'KONFERENZI EWROPEJ

Żewġ sinjali jistgħu jkunu jixxiebhu imma jvarjaw fil-forma tal-id li tkun ta' ittra flok oħra. Fil-LSM is-sinjali għal LAQGĦA u għal KONFERENZA jsiru bl-idejn u jduru f'ċirku orizzontali li jibda min-naħa ta' ġewwa, fejn jiltaqgħu l-idejn, sakemm jerġgħu jiltaqgħu fuq barra. Id-differenza hi fil-forom tal-idejn għall-ittri L u K.

Is-sinjali għal LAQGĦA u għal KONFERENZA huma l-istess ħlief fil-forom tal-idejn f'għamla ta' L u K.

LINGWA LI QED TIŻVILUPPA B'MOD MGĦAĠĠEL

Is-sinjali tal-LSM żviluppaw fi żmien relattivament qasir. Fejn qabel l-ismijiet tal-postijiet kienu jiġu spelluti bis-sinjali tal-ittri tal-alfabett manwali, illum fl-aħbarijiet jintużaw sinjali apposta għalihom. Flok frażijiet, illum hemm sinjali konċiżi għal ħafna kuncetti ta' suġġetti varji. Kulma jingħad bil-Malti jista' jifisser bil-LSM.

Idhol fid-dizzjunarju tal-Lingwa tas-Sinjali Maltija (LSM) li tnieda dan l-aħħar mill-Istitut tal-Lingwistika u t-Teknoloġija tal-Lingwa fl-Università ta' Malta:

mlrs.research.um.edu.mt/resources/lsm

Riżorsa diġitali utli għall-persuni neqsin mis-smiġħ, għal min hu interessat jitgħallim din il-lingwa u għall-interpreti tal-LSM.